

תוכן עניינים

2.....	מבוא
3.....	1. הטרור הדתי-פונדמנטליסטי
3.....	1.1 הטרור
4.....	1.2 התפתחות הטרור וסוגי הטרור
5.....	1.3 הטרור הדתי – ובדגש זה האסלאמי
8.....	2. נשים בארגוני טרור סקירה כללית
8.....	2.1 התפתחות היסטורית של מעורבות נשים בארגוני טרור
9.....	2.2 נסיבות ומניעים להצטרפותן של נשים לארגוני טרור
10.....	2.3 תפקידן של נשים בארגוני טרור
12.....	2.4 נתונים סטטיסטיים על מעורבותן של נשים בארגוני טרור
14.....	3. נשים בארגוני טרור דתיים אסלאמיים במזרח התיכון
14.....	3.1 הצדקה דתית אסלאמית להצטרפותן של נשים בארגוני טרור דתיים אסלאמיים
18.....	3.2 מעורבותן של נשים בארגוני טרור דתיים אסלאמיים במזרח התיכון
23.....	סיכום
25.....	ביבליוגרפיה

מבוא

ארגוני טרור מודרניים שהחלו את פעילותם עוד מהמאה ה-18 התחלקו לארבע גלים – אנרכיסטים, אנטי-קולוניאליים, חברתיים-פוליטיים ודתיים. הגל האחרון של הטרור הדתי התפתח במידה רבה משנות ה-80 של המאה ה-20 וממשיך עד הזמן העכשווי. ארגוני טרור דתיים מזוהים עם כל שלושת הדתות המרכזיות כיום כולל הדת היהודית, נוצרית והמוסלמית (Rapoport, 2001, pp. 420-421). פעילותם של ארגוני הטרור הדתיים מבוססת במידה רבה על פרשנויות של כתבי דת קדושים שמצדיקות את הפעילויות האלימות של הארגונים ומכוונות את מטרותיהם (הנטינגטון, 2003, ע' 82).

כאשר מתמקדים בטרור הדתי האסלאמי, ניתן לזהות את פרשנות הג'יהאד. הג'יהאד מחולק לשני ממדים: ג'יהאד גדול – המתמקד בכיבוש יצרים ומימוש אורח חיים מוסלמי רוחני המדגיש את הקמת המשפחה והתמיכה באסלאם; ואילו הג'יהאד הקטן – מתמקד במאבק למען השמירה על האסלאם בדגש על מאבק של מאמינים שסובלים מעוול ודיכוי האסלאם (סיון, 2004, ע' 45). פרשנות פונדמנטליסטית של הג'יהאד מדגישה את המאבק המיליטנטי האסלאמי לטובת שמירה על דת האסלאם. במסגרת התפיסה הג'יהאדיסטית הפונדמנטליסטית, נשים תחילה לא נחשבו לטהורות מספיק בכדי לאפשר להן לקחת חלק במאבק הדתי האלים, ולרוב הן הופנו לביצוע ג'יהאד גדול – כלומר הקרבה אישית למען המשפחה. אולם פרשנויות דתיות של קנאים מוסלמים החלו בהדרגה לאפשר את השתתפותן של נשים בארגוני טרור למען כבוד המאבק האסלאמי, והן מתוך הבנה פרקטית כי לעיתים נשים יכולות לבצע התקפות טרור בצורה קלה ויעילה יותר (Ali, 2006, pp. 22-23; Ness, 2005, pp. 359-360).

שאלת מחקר: באיזה אופן נשים מעורבות בארגוני טרור אסלאמיים במזרח התיכון וכיצד מובאת הצדקה דתית לכך?

טענת מחקר: פרשנות מגוונת של הג'יהאד מאפשרת את הצטרפותן של הנשים המוסלמיות לבצע פעולות טרור בארגוני טרור אסלאמיים. על מנת לבחון את טענת המחקר יהי שימוש בתיאוריה: הטרור הדתי-פונדמנטליסטי המבוסס על פרשנות קנאית דתית של כתבי קודש.

מתודולוגיה: טווח המחקר יתמקד בין השנים 2000-2015 שבו זוהתה פעילות עולמית נרחבת של קבוצות טרור אסלאמיות. קבוצת המחקר: התמקדות בארגוני טרור אסלאמיים שפועלים במזרח התיכון ושצירפו אליהם נשים, כדוגמת ארגונים כמו: חמאס (בתקופת האינתיפאדה השנייה בישראל), הג'יהאד האסלאמי הפלסטיני, אל-קאעידה (באזור מרכז אסיה והמזרח התיכון), וחיזבאללה (לבנון). הבחירה בארגונים אלו נובעת מפאת שני מניעים. ראשית, הזרם הדתי שאליו הם משויכים – שלושת הארגונים הראשונים הינם סונים ואילו חיזבאללה הינו שיעי, ומתוך כך הפרשנות הדתית של הארגונים עשויה להיות שונה ביניהם. שנית, ישנו רצון לבחון ארגוני טרור הפועלים באופן נרחב במזרח התיכון ולא רק בסכסוך מוגדר במזרח התיכון, ובכך לאפשר ניתוח רחב יותר של פעילות הארגונים ומעורבות הנשית בהם. שיטת המחקר: מחקר עיוני באמצעות שימוש במקורות ראשוניים הכוללים דוחות והחלטות של ארגונים שונים, וכן שימוש במאמרים אקדמיים שהתמקדו בנושא הטרור, הטרור האסלאמי ומעורבותן של נשים בארגוני טרור אסלאמיים במזרח התיכון.

1. הטרור הדתי-פונדמנטליסטי

פרק זה יתאר את החלק התיאורטי של העבודה. ראשית אתאר מהו טרור, האם מדובר על פרקטיקה חדשה, ומהם סוגי ארגוני טרור כמו ארגונים בעלי אוריינטציה ימנית, שמאלית, לאומיות ודתית. לאחר מכן פרק יתמקד גם בפרשנות המושגים "פונדמנטליזם" ו"ג'יהאד" כיסודות המצדיקים פעילות טרור על מניע דתי – ובעיקר זה האסלאמי. באמצעות הפרק הנוכחי יהיה ניתן לבסס הבנה כלפי ארגוני טרור דתיים בדגש על ארגונים אסלאמיים.

1.1 הטרור

למינוח טרור אין הגדרה אוניברסאלית מוסכמת, ולמעשה המינוח טרור יכול להיות שונה לא רק בין אסכולות אקדמיות שונות, אלא גם בהגדרות שונות בין מדינות ואפילו בין ארגונים שונים באותה המדינה. הסיבות מדוע למינוח טרור אין הגדרה אחידה נובעת בעיקרה מהסמנטיקה של המילים, אך גם מפאת סוגיות משפטיות והאינטרס של המדינות להגן על אזרחיהן. כתוצאה מכך לעיתים מדינות וארגונים לאומיים יגדירו טרור תוך שהם משתמשים במילים אלימות, איומים, מאבק אלים, ואילו הקורבנות עשויים להיקרא תחת מושגים שונים כמו: אזרחים, חפים מפשע, ולא לוחמניים. הבעיה היא שלכל מושג שכזה יכולה להתפתח פרשנות. למשל האם המינוח "לא לוחמניים" מתייחס רק לאנשים שאינם אוחזים בנשק או גם לחיילים בחופשה שלבוסים מדים אך ללא נשק; ואילו המושג "חפים מפשע" יכול להיתפס בצורות שונות על-ידי אנשים שונים. למשל בעיני ארגון טרור הקורבנות שלו אינם חפים מפשע, גם אם מדובר בנערים וילדים שכן ראשית הם משויכים ליריב, ושנית בעתיד כשיגדלו הם עשויים לקחת חלק במאבק נגד הטרור (גנור, 2003, עמ' 33-31).

חרף חילוקי הדעות סביב המינוח טרור, מדינות וארגונים שונים בעולם עדיין הגדירו את הטרור לפי השקפותיהם, ובמקביל התפיסה המשפטית הבינלאומית המקובלת בזמן העכשווי היא כי טרור הינו אסור על-פי חוק ועל פי דיני המלחמה. בשנת 1996, העצרת הכללית של האו"ם הסכימה לקבל את ההגדרה הבאה של טרור: "מעשים פליליים מכוונים או מחושבים שנועדו לעורר מצב של טרור בציבור הרחב, קבוצת אנשים או אנשים מסוימים למטרות פוליטיות, אינם ניתנים להצדקה בכל מצב שהוא, ולא משנה שיקולים פוליטיים, פילוסופיים, אידיאולוגיים, גזעיים, אתניים, דתיים או כל טבע אחר שעשוי להיות מופעל כדי להצדיק אותם" (The UN General Assembly, 1996).

בישראל, מעשה טרור מוגדר בהתאם לחוק המאבק בטרור, תשע"ו-2016. לפי סעיף 2 לחוק זה מעשה טרור הינו: "מעשה המהווה עבירה או איום בעשיית מעשה כאמור, שמתקיימים לגביהם כל אלה: (1) הם נעשו מתוך מניע מדיני, דתי, לאומי או אידיאולוגי; (2) הם נעשו במטרה לעורר פחד או בהלה בציבור או במטרה לאלץ ממשלה או רשות שלטונית אחרת, לרבות ממשלה או רשות שלטונית אחרת של מדינה זרה, או ארגון ציבורי בין-לאומי, לעשות מעשה או להימנע מעשיית מעשה; (3) במעשה שנעשה או במעשה שאיימו בעשייתו, היה אחד מאלה, או סיכון ממשי לאחד מאלה: (א) פגיעה חמורה בגופו של אדם או בחירותו; (ב) פגיעה חמורה בבריאות הציבור או בבריאותו; (ג) פגיעה חמורה ברכוש, שבנסיבות שבהן בוצעה יש אפשרות ממשית שתגרום לפגיעה חמורה כאמור בפסקאות משנה (א) או (ב) ושנעשתה במטרה לגרום לפגיעה כאמור; (ד) פגיעה חמורה בקודשי דת; לענין זה, "קודשי דת" – מקום פולחן או קבורה ותשמישי קדושה; (ה) פגיעה חמורה בתשתיות, במערכות או בשירותים חיוניים, או שיבוש חמור שלהם, או פגיעה חמורה בכלכלת המדינה או בסביבה (חוק המאבק בטרור, תשע"ו-2016).

בארה"ב ישנם פערים שונים בהגדרות הטרור אפילו בין ארגונים ממשלתיים שונים המייצגים את אותה המדינה. למשל סוכנות החקירות הפדרלית – FBI, מגדירה טרור לפי תפיסות של טרור בינלאומי וטרור פנימי.